

Endelig skal nævnes, at Stretton gør meget ud af at diskutere forholdet mellem den private og den offentlige sfære, mellem privatøkonomi og såkaldt institutionel økonomi. Argumentationen er her atypisk i forhold til traditionel venstrefløjstankegang, idet den går ud på, at så stor en del som muligt af arbejdet eller produktionen og i øvrigt af livet i det hele taget bør udfolde sig i privatsfæren; mottoet er, "... at give hver husstand den størst mulige kontrol med de flest mulige ressourcer" (s. 234). Begrundelsen herfor er, at menneskets fremmedgørelse ikke alene udgår fra de ulige private ejendomsforhold, men er en uundgåelig følge af enhver form for kompleks arbejdsdeling og koordination. Uanset at analysen også på dette punkt kan forekomme problematisk, fordi den antager, at den under kapitalismen udviklede familietype uden videre kan tillægges en række nye funktioner, kan de fremførte synspunkter være med til at rejse en tiltrængt debat om familiens mulige fremtidige rolle og funktion.

Strettons bog kan således nok på flere områder anspore til, at forskellige konventionelle sandheder bliver taget op til nyvurdering. Desværre er fremstillingen præget af at være uhyre omstændelig og tungt argumenterende med et væld af irrelevante bemærkninger og snak, hvorfor det er tvivlsomt, om udbyttet af bogen står mål med anstrengelserne med at komme igennem den.

Jørn Loftager

Torild Skard (red.), "Kvinnekupp" i kommunene, Oslo: Gyldendal Norsk Forlag, 1979, 140 s.

Det blev omtalt vidt og bredt i den norske og den internationale presse, da kvinderne ved det såkaldte "kvindekup" fik flertal i kommunalbestyrelserne i Oslo, Asker og Trondheim ved valget i 1971. Torild Skards bog analyserer, hvordan det egentlig skete, samt - og her ligger hovedvægten i bogen - hvordan det gik efter valget. Bogen er en sammenfatning af en række enkeltstudier i de 3 kommuner. På grundlag heraf diskuterer bogen en række generelle spørgsmål vedrørende kvinders vilkår i politik.

Det var "kvindekuppet", der tiltrak opmærksomheden i 1971. Men Torild Skard understreger, at man ikke må overse, at der i 1971 kom et generelt spring fremad i kvinderepræsentationen i Norge. Mens kvindernes andel af kommunalbestyrelsesmedlemmerne i hele mellemkrigstiden havde været på 1-2 pct., i 40'erne 3-5 pct., i 50'erne 6 pct., så sprang andelen i 1967 op på 10 pct. og i 1971 videre til 15 pct. Ved det efterfølgende valg i 1975 holdt procenten sig på 15. Denne udvikling ligner i øvrigt bemærkelsesværdigt den danske. Bag denne stigende

Endelig skal nævnes, at Stretton gør meget ud af at diskutere forholdet mellem den private og den offentlige sfære, mellem privatøkonomi og såkaldt institutionel økonomi. Argumentationen er her atypisk i forhold til traditionel venstrefløjstankegang, idet den går ud på, at så stor en del som muligt af arbejdet eller produktionen og i øvrigt af livet i det hele taget bør udfolde sig i privatsfæren; mottoet er, "... at give hver husstand den størst mulige kontrol med de flest mulige ressourcer" (s. 234). Begrundelsen herfor er, at menneskets fremmedgørelse ikke alene udgår fra de ulige private ejendomsforhold, men er en uundgåelig følge af enhver form for kompleks arbejdsdeling og koordination. Uanset at analysen også på dette punkt kan forekomme problematisk, fordi den antager, at den under kapitalismen udviklede familietype uden videre kan tillægges en række nye funktioner, kan de fremførte synspunkter være med til at rejse en tiltrængt debat om familiens mulige fremtidige rolle og funktion.

Strettons bog kan således nok på flere områder anspore til, at forskellige konventionelle sandheder bliver taget op til nyvurdering. Desværre er fremstillingen præget af at være uhyre omstændelig og tungt argumenterende med et væld af irrelevante bemærkninger og snak, hvorfor det er tvivlsomt, om udbyttet af bogen står mål med anstrengelserne med at komme igennem den.

Jørn Loftager

Torild Skard (red.), "Kvinnekupp" i kommunene, Oslo: Gyldendal Norsk Forlag, 1979, 140 s.

Det blev omtalt vidt og bredt i den norske og den internationale presse, da kvinderne ved det såkaldte "kvindekup" fik flertal i kommunalbestyrelserne i Oslo, Asker og Trondheim ved valget i 1971. Torild Skards bog analyserer, hvordan det egentlig skete, samt - og her ligger hovedvægten i bogen - hvordan det gik efter valget. Bogen er en sammenfatning af en række enkeltstudier i de 3 kommuner. På grundlag heraf diskuterer bogen en række generelle spørgsmål vedrørende kvinders vilkår i politik.

Det var "kvindekuppet", der tiltrak opmærksomheden i 1971. Men Torild Skard understreger, at man ikke må overse, at der i 1971 kom et generelt spring fremad i kvinderepræsentationen i Norge. Mens kvindernes andel af kommunalbestyrelsesmedlemmerne i hele mellemkrigstiden havde været på 1-2 pct., i 40'erne 3-5 pct., i 50'erne 6 pct., så sprang andelen i 1967 op på 10 pct. og i 1971 videre til 15 pct. Ved det efterfølgende valg i 1975 holdt procenten sig på 15. Denne udvikling ligner i øvrigt bemærkelsesværdigt den danske. Bag denne stigende

kvinderepresentation ligger ændringer i kvindernes socio-økonomiske placering. Men også kvindernes egne kampagner og aktioner må inddrages, hvis man skal søge at forklare ikke mindst de store spring i kvindeandelen. I 1971 var der da også i Norge iværksat en stor tværpolitisk kampagne for øget kvinderepresentation.

Men herudover havde kvindeorganisationer i Oslo, Asker, Trondheim og endnu et par kommuner lavet en koordineret og nøje planlagt stemmeaktion. Den specielle norske valglov giver mulighed for, at relativt få personer kan få stor indflydelse på, hvilke personer der vælges fra de forskellige lister, nemlig gennem systematisk at benytte retten til at kumulere, dvs. opføre en person flere gange på stemmesedlen, samt at "slenge", dvs. tage navne - i dette tilfælde kvindenavne - fra andre lister ind på ens egen stemmeseddel. Det hører med i billedet, at Stortinget i 1974, altså inden næste kommunalvalg, ændrede den kommunale valglov delvist på dette punkt.

Det norske eksempel på kvindeflertal er af interesse, fordi det rejser en række principielle spørgsmål om, hvad formålet med øget kvinderepresentation er, hvad kvinderepresentationen kan bruges til inden for de eksisterende rammer, hvilken modstand kvinder møder, om kvinder kan og vil samarbejde på tværs af partiskel etc. Derimod er metoden, der blev brugt for at opnå dette flertal, helt speciel norsk og uden generel interesse.

Reaktionerne på valget var mange og yderst forskellige. "Aftenposten" skrev i en leder: "En viss fare for over-prioritering av bevilgninger for formål som kvinner er spesielt interessert i må man vel også ta med i en nøktern betraktning". Til dette må man stille modspørgsmålet, om der da ikke har været tilsvarende betænkeligheder ved mandsflertallet gennem alle årene? Fra kvindeside advarede man mod at tro, at kvinderne kunne ændre verden på 4 år - så meget desto mere, som mange af de valgte kvinder uventet var kommet ind. De stod langt nede på listerne og havde derfor ikke ventet, og måske heller ikke ønsket valg. Endelig var kvinderne jo alle blevet valgt på partilister og ikke på kvindelister.

Hvad betød da kvindeflertallet? Torild Skard viser, at selv om kvinderne udgjorde 56 pct., 57 pct. og 54 pct. af de valgte i henholdsvis Oslo, Asker og Trondheim, så fik de aldrig magten i bystyrelserne. Den reelle magt lå hos partigrupperne. Stedfortræderne er i Norge involveret betydeligt i arbejdet og er medlemmer af partigrupperne, hvilket her betød, at kvinderne som hovedregel var i mindretal, når der skulle foretages indstillinger og vælges standpunkter. I Oslo kom der kun få kvinder ind i de mest centrale udvalg. Kun i det sociale udvalg blev der kvindeflertal. Også de fleste ordførere og formænd forblev mænd. Det samme mønster fandt man i Asker og Trondheim.

Bogen behandler indgående de valgte mænds og kvinders politiske ressourcer,

dog kun på materiale fra Trondheim. Det vises, at de to køn havde stort set samme forudsætninger med hensyn til uddannelse, tidligere organisationserfaringer m.v. Men forskellene var, at mændene generelt havde siddet i kommunalbestyrelsen længere end kvinderne. Også ved det følgende valg i 1975 var det især kvinderne, der ikke søgte eller ikke blev genvalgt.

Via interviewundersøgelse af de folkevalgte fandt man endnu en væsentlig forskel: Mens langt de fleste mænd havde en kone derhjemme, der tog sig af familien, var for eksempel i Trondheim 80 pct. af de kvindelige medlemmer 3-dobbeltarbejdende - erhvervsarbejde, politisk arbejde samt hovedansvaret for arbejdet i familien. Kvinderne havde således langt større problemer med at få tid til politisk arbejde end mændene, hvilket nok er en væsentlig baggrund for, at man i Norge som i flere andre lande, blandt andet Danmark, har fundet, at kvinder sidder kortere tid end mænd.

Men trods alt skete nye ting i kommunerne med kvindeflertal i perioden 1971-75. Ifølge bogen blev der talt mere om børneinstitutioner, ligeløn, familiepolitik, boligpolitik og skolespørgsmål end nogensinde tidligere, og disse områder blev prioriteret højere. En kvindelig repræsentant taler om "en fredelig revolution" og påpeger, at mens det i perioden før næsten var umuligt at vinde gehør for sager om legepladser, forskoler og ligestillingsspørgsmål, så skete der nu det, at også mændene begyndte at interessere sig for sådanne ting (s. 105).

I Oslo tog en række kvindelige medlemmer initiativet til en vedtagelse, der hævede lønnen for de lavest lønnede blandt de kommunalt ansatte (alle kvinder). I denne som i andre sager angreb man kvinderne for at bryde med traditionelle fremgangsmåder i bystyrearbejdet. Men det var netop sagens kerne, siger en af de kvindelige bestyremedlemmer: "Det er nettop spillereglerne som virker slik at kvinner blir undertrykt. Derfor må de brytes" (s. 92).

Spørgsmålet om kvindepolitik og/eller partipolitik blev aktualiseret i disse kommuner. Bogen viser, at kvinderne som hovedregel ikke lavede tværpolitiske kvindeaktioner. Der var tilfælde, hvor kvinder brød med deres egen partilinie, men der var ingen tilfælde, hvor repræsentanterne delte sig efter køn. Men de fleste af de valgte kvinder arbejdede kvindepolitisk, blot inden for deres eget partis rammer.

Betød kvindeflertallet da intet? Et kvindeligt bystyremedlem formulerer det således: "Sakene er ikke satt på spissen, men bevisstheten om kvindeflertallet har virket slik at ingen partier har våget å gå imot saker kvinnene kunne gå sammen om" (s. 103). Bogen trækker en række interessante konklusjoner af dette eksperiment. Blandt andet at det ikke er nok at øge kvindeandelen i de valgte

råd, også i for eksempel partierne og andre organer må der flere kvinder ind. Kvindekuppet vurderes først og fremmest som en demonstration af den voksende utålmodighed blandt kvinderne, fordi de i så stor grad har været holdt uden for det politiske liv. "Kvindekuppet" medførte en mentalitetsændring. Med en kvindelig repræsentants egne ord:

"Det kjentes som en liten revolusjon. Nå kunne jeg delta i politikk ikke til tross for at jeg var kvinne, men fordi jeg var det. Jeg vokste flere sentimeter i selvtillit i de dagene" (s. 44).

Bogen slutter med at understrege, at ikke kun kvinder er holdt ude fra politik. Der er som bekendt også underprivilegerede grupper af mænd. De underprivilegerede må med i politik, ikke blot som et retfærdighedsspørgsmål, men fordi de har en anden livssituation end de privilegerede. Men netop denne situation gør det vanskeligt for dem at deltage. Kravet må derfor generelt være, at vilkårene for politisk deltagelse ændres, slutter bogen.

Bogen er let læst og kan anvendes bredt i undervisning og studiekredse. Bag i bogen findes en del tabeller over kvinderepræsentationen i Norge. En del af de mange interessante problemstillinger kunne godt have været bedre belyst gennem systematisk indsamling af det samme materiale fra alle tre kommuner, hvilket ikke havde været uoverkommeligt.

Drude Danlerup

Hans Vogel, Der Kleinstaat in der Weltpolitik. Aspekte der schweizerischen Aussenbeziehungen im internationalen Vergleich. - Zürcher Beiträge zur Politischen Wissenschaft, Band 1, Zürich: Verlag Huber, 1979, 186 s., sfr. 28,00.

Studiet af småstaters udenrigspolitik har gennem de senere år været præget af stagnation, og interessen for "små stater" er i højere grad kommet til at dreje sig om de mindre udviklede stater og deres stilling i det internationale system. Herom er der blevet udarbejdet adskillige teorier om "afhængighed", hvis mål ikke så meget er at forklare afhængige staters udenrigspolitik som at belyse de interne konsekvenser af afhængigheden. I disse studier spiller størrelsesvariablen en ganske underordnet rolle, og det er ganske karakteristisk, at James A. Caporaso i sin glimrende oversigt over afhængighedsbegrebet i et nyligt nummer af International Organization (vol. 32, 1978, s. 13-43) slet ikke nævner størrelse af stater og da heller ikke - med en enkelt undtagelse - refererer til småstatslitteraturen.